

در این تاریخ که بیش از ۶۰ سال از عمر مشروطیت ایران می گذرد، دولتهای

۳۷ نخست وزیر داشته است

(۷) مستوفی الممالک

مرداد ۱۲۸۹ - اسفند ۱۲۸۹ (۲ بار دولت تشکیل داد)، ۲۶ مرداد ۱۲۹۲ - اسفند ۱۲۹۳ (۲ بار دولت تشکیل داد)، ۲۶ مرداد ۱۲۹۴ - ۲۶ بهمن ۱۳۰۱ - خرداد ۱۳۰۲، تیر ماه ۱۳۰۵ - خرداد ۱۳۰۶ (۳ بار دولت تشکیل داد)

(۱) سلطان علیخان وزیر بقایا، وزیر افحم
۲۹ اسفند ۱۲۸۵

(۸) صمصام السلطنه

مرداد ۱۲۹۰ - دیماه ۱۲۹۱ (پنج بار دولت تشکیل داد) ۱۰ اردیبهشت ۱۲۹۷ - مرداد ۱۲۹۷ (دو بار دولت تشکیل داد)

(۲) میرزا علی اصغرخان اتابک اعظم
۱۳ اردیبهشت ۱۲۸۶

(۹) علاء السلطنه

۲۸ مرداد ۱۲۹۱ - مرداد ۱۲۹۲، ۱۵ خرداد ۱۲۹۶ - آبان ۱۲۹۶ (دو بار دولت تشکیل داد)

(۳) میرزا احمدخان مشیر السلطنه
۱۶ شهریور ۱۲۸۶،
۱۷ خرداد ۱۲۸۷ - اردیبهشت ۱۲۸۸
(سه بار دولت تشکیل داد)

(۱۰) مشیر الدوله

۲۲ اسفند ۱۲۹۳ ۱۳ دیماه ۱۲۹۹ ۳ بهمن ۱۳۰۰ - خرداد ۱۳۰۱، ۲۶ خرداد ۱۳۰۲ - آبان ۱۳۰۲

(۴) ناصر الملک
۴ آبان ۱۲۸۶

(۱۱) عین الدوله

۱۰ اردیبهشت ۱۲۹۴، ۱ آذر ۱۲۹۶

(۵) نظام السلطنه مافی

دیماه ۱۲۸۶ - اردیبهشت ۱۲۸۷

(۱۲) فرمانفرما

۳ دی ماه ۱۲۹۴

(۶) محمولوی خان سپهدار اعظم

۹ مهرماه ۱۲۸۸ - مرداد ۱۲۸۹ (چهار بار دولت تشکیل داد) ۲۰ اسفند ۱۲۸۹ - مرداد ۱۲۹۰ (سه بار دولت تشکیل داد) ۵ آبان ۱۲۹۹ - اسفند ۱۲۹۹ (دو بار دولت تشکیل داد)

متعدد روی کار آمده‌اند. بر روی هم در این مدت حکومت مشروطه ایران
که ۶۶ دولت تشکیل داده‌اند.

۱۳) وثوق الدوله
۷ شهریور ۱۲۹۵، ۱۵ مرداد ۱۲۹۷ - دیماه ۱۲۹۹
(سه بار دولت تشکیل داد)

۱۹) محمود جم
۱۱ آذر ۱۳۱۴ - آبان ۱۳۱۴

۱۴) سید ضیاءالدین طباطبائی
۳ اسفند ۱۲۹۹ - خرداد ۱۳۰۰ (دو بار دولت تشکیل داد)

۲۰) دکتر احمد متین‌دفتری
۳ آبان ۱۳۱۸ - تیر ۱۳۱۹

۱۵) قوام السلطنه (احمد قوام)
۱۴ خرداد ۱۳۰۰ - بهمن ماه ۱۳۰۰ (سه بار دولت تشکیل داد) ۱۷ خرداد ۱۳۰۱ - بهمن ۱۳۰۱، ۱۸ مرداد ۱۳۲۱ - بهمن ۱۳۲۱، ۲۵ بهمن ۱۳۲۴ - مرداد ۱۳۲۵، ۱۰ مرداد ۱۳۲۵ - شهریور ۱۳۲۶، ۱۹ شهریور ۱۳۲۶ - دی ماه ۱۳۲۶، ۲۵ تیر ۱۳۳۱ - ۴ مرداد ۱۳۳۱

۲۱) علی منصور
۵ تیر ۱۳۱۹ - شهریور ۱۳۱۹، ۱۴ فروردین ۱۳۲۹ - تیر ماه ۱۳۲۹

۱۶) سردار سپه (رضا شاه کبیر)
۶ آبان ۱۳۰۲ آذر ۱۳۰۴
(پنج بار دولت تشکیل داد)

۲۲) علی سهیلی
۱۸ اسفند ۱۳۲۰ - مرداد ۱۳۲۱، ۲۸ بهمن ۱۳۲۱ - فروردین ۱۳۲۳

۱۷) محمدعلی فروغی
۲۸ آذر ۱۳۰۴ - تیرماه ۱۳۰۵، ۲۶ شهریور ۱۳۱۲ - آذر ۱۳۱۴، ۵ شهریور ۱۳۲۰ - اسفند ۱۳۲۰

۲۳) محمد ساعد
۸ فروردین ۱۳۲۳ - آذرماه ۱۳۲۳ (سه بار دولت تشکیل داد)، ۲۵ آبان ۱۳۲۷ - فروردین ۱۳۲۹

۱۸) مخبر السلطنه
۱۱ خرداد ۱۳۰۶ - شهریور ۱۳۱۲

۲۴) مرتضی قلی بیات
۴ آذر ۱۳۲۳ - اردیبهشت ۱۳۲۴

۲۵) ابراهیم حکیمی

۲۳ اردیبهشت ۱۳۲۴ - خرداد ۱۳۲۴ ، ۱۲ آبان
۱۳۲۴ - بهمن ۱۳۲۴ ، ۶ دی ۱۳۲۶ - خرداد ۱۳۲۷

۳۲) دکتر منوچهر اقبال

۱۵ فروردین ۱۳۳۶ - شهریور ۱۳۳۹

۲۶) محسن صلر (صدرالاشراف)

۲۳ خرداد ۱۳۲۴ - آبان ۱۳۲۴

۳۳) مهندس شریف امامی

۹ شهریور ۱۳۳۹ - اردیبهشت ۱۳۴۰

۲۷) عبدالحسین هژیر

۲۷ خرداد ۱۳۲۷ - آبان ۱۳۲۷

۳۴) دکتر علی امینی

۱۶ اردیبهشت ۱۳۴۰ - ۲۶ تیر ماه ۱۳۴۱

۲۸) سپهبد رزم آرا

۶ تیر ماه ۱۳۲۹ - اسفند ۱۳۲۹

۳۵) اسداله علم

تیر ماه ۱۳۴۱ - ۱۷ اسفند ۱۳۴۲

۲۹) حسین علاء

۲۹ اسفند ۱۳۳۰ - اردیبهشت ۱۳۳۱
۲۳ خرداد ۱۳۳۵ - فروردین ۱۳۳۶

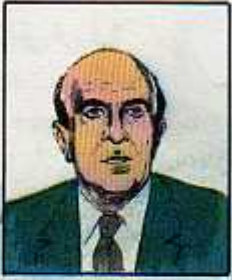
۳۶) حسنعلی منصور

۱ بهمن ۱۳۴۲ - اسفند ۱۳۴۲

۳۰) دکتر محمد مصدق

۱۲ اردیبهشت ۱۳۳۰ - ۲۵ تیر ۱۳۳۱
۴ مرداد ۱۳۳۱ - ۲۸ مرداد ۱۳۳۲

۳۷) امیر عباس هویدا

۶ بهمن ۱۳۴۲ -

۳۱) سپهبد زاهدی

۲۸ مرداد ۱۳۳۲ - خرداد ۱۳۳۵ (دو بار دولت
تشکیل داد)

نظامی عروضی (وفات ۵۶۰ - هجری قمری) ابوالحسن
نجم‌الدین، مشهور به نظامی عروضی، شاعر و نویسنده ایرانی فرزند عمر بن علی سمرقندی بود. سلاطین غور را مدح می‌کرد. با عمر خیام ملاقات کرد. چون بر علم عروض احاطه کامل داشت، به عروضی معروف شد. در طب و نجوم و علم هیئت نیز دست داشت.
مهمترین تألیف نظامی چهار مقاله است که، گذشته از مطالب سودمند، به علت روانی انشا و اسلوب عبارت در شمار مهمترین آثار نثر فارسی است.

نظامی گنجوی (۵۳۵-۵۹۹ هجری قمری) نام این شاعر بزرگ ایرانی جمال‌الدین ابومحمد الیاس، و اهل تفرش بوده است، اما چون در گنجه می‌زیست به گنجوی شهرت یافته است. نظامی معاصر با سلاجقه عراق و اتابکان آذربایجان بود. علاوه بر احاطه کامل بر ادبیات، در علم نجوم و حکمت نیز دست داشت. به خلاف بیشتر شعرای معاصر خودش، مداحی را پیشه خویش نکرد. در اواخر عمر گوشه گرفت و در خانقاه خود به عبادت پرداخت.
مهمترین اثر نظامی خمسه یا پنج گنج است. خمسه نظامی این شاعر بزرگ را، پس از فردوسی، سرآمد داستان‌سرایان ایران قرار می‌دهد.

نیروی دریایی ایران در زمان داریوش بزرگ هخامنشی نیروی دریایی ایران را ابتدا کشتیهای مستعمرات یونانی و مردم مصر و فینیقیه تشکیل می‌داد. اما بعد به فرمان شاه کشتیهای ساخته شد که به گفته هرودوت از کشتیهای یونانی بزرگتر و تندروتر بودند. ملوانان این کشتیها اغلب از فینیقیان و یونانیان یا مصریان بودند، اما افسران آنان همیشه از میان پارسیها و مادها انتخاب می‌شدند. تعداد کشتیهای ایران را در زمان سلطنت خشیارشا ۴۰۰۰ ذکر کرده‌اند.

ایران در عهد صفویه به طور کلی نیروی دریایی نداشت. به همین علت بود که پس از تسلط یافتن پرتغالیها به سواحل و جزایر جنوب ایران، در ضمن قرار دادی که شاه اسماعیل اول با آنان منعقد کرد، یکی از شرایط پیشنهادی ایران

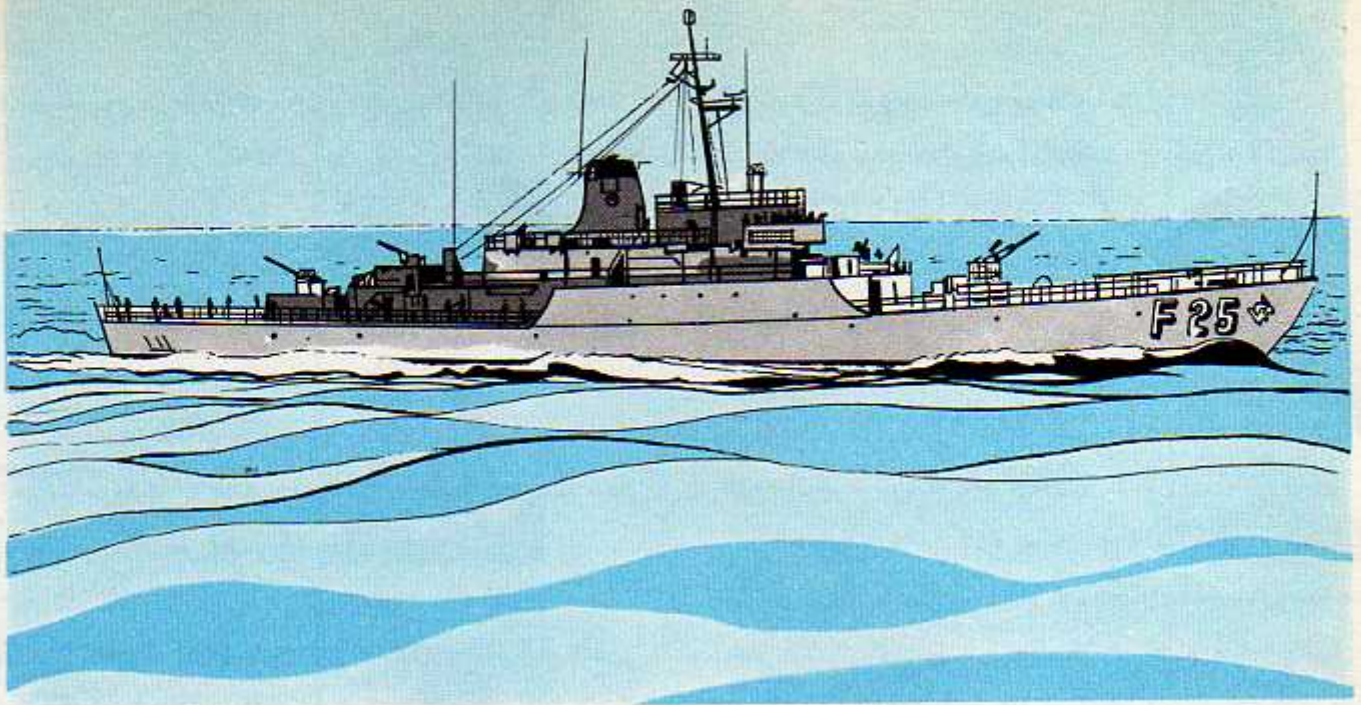
این بود که نیروی دریایی پرتغالیها در اردوکشی به مسقط برای حمل سپاهیان ایران کمک کند، و سپس هم در زمان شاه عباس اول، ابتدا با نمایندگان شرکت هند شرقی قرار گذاشتند که پس از فتح هرمز و راندن پرتغالیها از گمرو، کشتیهای آن شرکت برای حمل سپاهیان ایران به بحرین و مسقط مورد استفاده قرار گیرند. شاه عباس پس از فتح هرمز و گرفتن گمرو، نام گمرو را به بندر عباس تبدیل کرد. (رجوع شود به بندر عباس).

نخستین پادشاهی که بعد از دوره اسلامی به ایجاد نیروی دریایی اقدام کرد نادر شاه بود. در آغاز سال ۱۱۶۶ هجری قمری نیروی دریایی ایران در خلیج فارس شامل سی ناو بزرگ و تعداد فراوانی ناوچه بوده است. علاوه بر اینها، نادر شاه دستور داد که در ریشهر، در نزدیکی بوشهر، که مرکز نیروی دریایی بود، یک کارگاه کشتیسازی تأسیس کنند. نبودن چوب در جنوب کار کشتیسازی را بسیار دشوار ساخته بود؛ از این رو نادر شاه دستور داد که از جنگلهای مازندران الوار به بوشهر حمل کنند. اما در کار کشتیسازی توفیقی حاصل نشد و کارگاه فقط به تعمیر کشتی می‌پرداخت.

برای مسلح کردن کشتیها نیز یک کارخانه توپریزی در بندر عباس ایجاد شد. ناخدایان کشتیهای بزرگ زمان نادر شاه اغلب انگلیسی و هلندی و بعضی ایرانی و عرب بودند. ملوانان از هندیا و بلوچها و از افراد قبیله آل‌هوله تشکیل می‌شدند.

در دریای خزر نیز کشتیهای تهیه شده بود تا از قاجاق دریایی جلوگیری کنند و تجارت بین ایران و حاجی طرخان را به صورت مرتبی در آورند. پرچم نیروی دریایی در آن زمان پرده بزرگی بوده است به رنگ سفید که در وسط آن یک شمشیر کج به رنگ سرخ نقش شده بود. (رجوع شود به بندر بوشهر).

در دوره قاجاریه نسبت به تأسیس نیروی دریایی ایران هیچ توجهی نشد و اغلب بنادر ایران در معرض تاخت و تاز شیوخ خلیج فارس و حتی تحت اشغال بیگانگان قرار گرفت. فقط در عهد سلطنت مظفرالدین شاه، برای جلو گیری از قاجاق و سرکشی به گمرکات جنوب، چند کشتی

نیروی هوایی ایران در اواخر ۱۳۵۴ هجری شمسی دولت ایران چند فروند هواپیمای فرانسوی و روسی خریداری کرد که به نام پرنده‌گانی از قبیل عقاب، سیمرخ، کرکس، و غیره خوانده شدند. محل استقرار این هواپیماها آبدی قلعه‌مرغی، در جنوب غربی تهران انتخاب شد. عده‌ای دانشجو و افسر به کشورهای روسیه و فرانسه برای فراگرفتن تعلیمات خلبانی و فنی اعزام شدند. نخستین خلبان ایرانی، سرهنگ احمد نخجوان، با یک هواپیمای فرانسوی از پاریس پرواز کرد و در ۱۵ بهمن ۱۳۵۵ در قلعه مرغی فرود آمد؛ و در همان سال نیروی هوایی ایران تشکیل شد. در ضمن، با تأسیس آموزشگاهها و دانشکده‌های خلبانی و فنی و دیده‌بانی، به تربیت کارمند پرداخته شد. کارخانجات هواپیماسازی شهباز در ۱۳۱۴ هجری شمسی افتتاح شد؛ در ۱۳۱۷ نخستین هواپیمای ساخت این کارخانه آماده برای پرواز بود.

سازمان نیروی هوایی به تدریج توسعه یافت و در اهواز، مشهد، و تبریز هنگهای هوایی تشکیل شد، اما در شهریور ۱۳۲۵، حملات هوایی متفقین از شمال و جنوب اساس آن را در هم پاشید. پس از جنگ جهانی دوم، با تشویق شاهنشاه آریامهر، دوباره فعالیت آغاز و مراکز آموزشی تعطیل شده افتتاح شد. نیروی هوایی تا به حال، علاوه بر انجام دادن مأموریت‌های نظامی، در حمل و نقل هوایی و حفظ امنیت داخلی کشور نیز مؤثر بوده است.

کوچک خرید شده، و آنها هم پس از مدتی رو به خرابی و نابودی رفتند. تنها یادگاری که از این دو کشتی باقی مانده بود دکل بالابلند یکی از آنها بود که هنگام تأسیس نیروی دریایی جنوب از طرف رضا شاه کبیر، برای حفظ سوابق تاریخی، از بوشهر به خرمشهر انتقال داده شد و امروز پرچم ایران در کنار شط‌العرب بر فراز همین دکل در اهواز است.

در سال ۱۳۵۶ شمسی بودجه نیروی دریایی ایران به تصویب مجلس شورای ملی رسید و پس از مطالعات کافی، در ۱۳۵۷ عده‌ای افسر و محصل برای فراگرفتن فنون دریانوردی به ایتالیا فرستاده شدند و ضمناً به کارخانجات کشتیسازی ایتالیا سفارش ساختن دو ناو و چهار ناوچه داده شد. در سال ۱۳۱۱ هجری شمسی افسران و افراد ایرانی که فنون دریانوردی را آموخته بودند با همین ناوها و ناوچه‌ها به سوی ایران حرکت کردند. به رسیدن این کاروان به خلیج فارس، سازمان نیروی دریایی جنوب در بوشهر تأسیس شد. سال بعد مقدمات تهیه نیروی دریایی شمال نیز فراهم شد و در سواحل بحر خزر به ایجاد این نیرو پرداختند.

سازمان نیروی دریایی ایران اکنون تشکیل یافته است از: فرماندهی و ستاد دریایی، بهداری نیروی دریایی، مناطق دریایی جنوب و ناوگان خلیج فارس و منطقه دریایی شمال.

هارون الرشید مشهورترین خلیفه از خلفای عباسی است که در قرن دوم هجری می‌زیسته و معاصر شارلمانی بوده است. محبوبیت وی بیشتر به جهت جنگی است که با امپراتوری بیزانس کرد، و دوبار بر آن تسلط یافت. هنگامی که به قصد سرکوبی یانغیان عازم خراسان بود، طوس در گذشت.

هارون الرشید دانشمند و شاعر بود، و دیگر دانشمندان و شاعران را به دربار خود دعوت کرد. موسیقیدانان و قصه‌گویان را نیز دعوت کرد. به روایتی، داستان هزار و یک شب را همین قصه‌گویان ساخته‌اند.

در بسیاری از قصه‌های هزار و یک شب هارون الرشید با لباس مبدل هنگام شب در شهر به گردش در می‌آید تا از احوال مردم شهر آگاه شود. (رجوع شود به هزار و یک شب [جلد شانزده].)

هارون الرشید در بسیاری از

قصه‌های هزار و یک شب سخن از هارون الرشید آمده است. بسیاری از آدمهای داستان هزار و یک شب، از قبیل

علاءالدین و سندباد، خیالی هستند، اما هارون الرشید واقعاً وجود داشته و در حدود ۱۱ قرن و نیم پیش خلیفه بغداد بوده است.

هارون الرشید به عنوان خلیفه بغداد نه تنها بر شهر بغداد حکومت داشته، بلکه بر سراسر امپراتوری شرقی نیز فرمانروایی می‌کرده است. بیشتر کارهای کشور را به وزرای اعظم خود که بر مکیها بودند واگذاشته بود. خودش بیشتر به این توجه داشت که بغداد را یک مرکز هنری و فرهنگی بسازد.

از داستانهای هزار و یک شب

هخامنشی، شاهنشاهی در حدود یک‌هزار سال پیش از میلاد، یعنی تقریباً سه هزار سال پیش از این هنگامی که قبایل ماد موطن خود را که ما بین رودهای سیحون و جیحون بود ترك کرده وارد قسمت شمال شرقی ایران شدند، قوم پارس نیز همراه آنان به ایران آمدند و در منطقه فارس و آنشان، که قسمتی از کشور پیشین عیلام بود، اقامت گزیدند. قوم پارس از چند خانواده تشکیل شده بود. یکی از این خانواده‌ها پاسارگادای بود. نخست این خانواده جدا از هم می‌زیستند تا آنکه مردی از بزرگان پاسارگاد، به نام هخامنش، همه قبایلهای پارسی را زیر یک فرمان در آورد.

در حدود ۷۰۰ سال پیش از میلاد پارسها هخامنش را به پادشاهی خود برگزیدند و نام سلسله هخامنشی از اسم همین پادشاه گرفته شده است.

پسر هخامنش، که پیش‌پیش نام داشت، ولایت انشان را از عیلام گرفت و به کشور خود پیوست.

پس از پیش‌پیش سلطنت او بین دو پسر کوروش (سیروس) و آریامنه تقسیم شد. پسر کوروش، کمبوجیه، فرمانروای انشان بود که از او پسری به دنیا آمد که به نام نیای خود کوروش نامیده شد، و هم اوست که شاهنشاهی هخامنشی را بنیاد کرد.

جانشین کوروش، کمبوجیه، مصر را گرفت. پس از او داریوش بزرگ از ۵۲۱ تا ۴۸۶ پیش از میلاد پادشاهی کرد. در زمان او دولت هخامنشی به منتهای وسعت خود رسید. جنگهای مدی در عهد وی آغاز شد و در سلطنت پسرش خشایارشاى اول ادامه یافت و منجر به شکست ایرانیان در سالامیس و پلاته شد. پس از او اردشیر دراز دست و خشایارشاى دوم پادشاهی کردند تا نوبت داریوش دوم رسید. داریوش دوم در جنگهای پلوپونزی انتقام شکست سالامیس را از آتن گرفت. پسرش اردشیر دوم طغیان برادر خود کوروش کوچک را سرکوبی کرد و تمام شهرهای آسیای صغیر و جزیره قبرس را تحت استیلای ایران در آورد.

در زمان داریوش سوم سلسله هخامنشی به دست اسکندر مقدونی منقرض شد.

همدان شهر همدان مرکز شهرستان همدان و مرکز فرمانداری کل همدان است. همدان در غرب ایران، به فاصله ۳۶۸ کیلومتری تهران، بر شاهراه تهران به کرمانشاه واقع است و تهران را به بغداد مرتبط می‌کند. جمعیتش ۱۰۰،۰۰۰ (سرشماری ۱۳۳۵ هجری شمسی) و ارتفاعش از سطح دریا ۱۸۲۶ متر است. همدان بر دامنه رشته کوه الوند قرار دارد. در تابستان هوای همدان بسیار مطبوع است، اما در عوض سرمای زمستان آن بسیار شدید است. مقبره ابن‌سینا در همدان واقع است.

تاریخ همدان. شهر همدان از شهرهای بسیار قدیم ایران است که آن را حتی به دوره جمشید هم می‌رسانند. اما شکی نیست که همدان پایتخت مادها بوده است. در ۵۵۰ پیش از میلاد ایشتویگو، آخرین پادشاه ماد از کوروش بزرگ، مؤسس سلسله هخامنشی، شکست خورد. در عهد کوروش و جانشینانش همدان پایتخت تابستانی شاهنشاهان هخامنشی بود، که مقداری از گنجینه‌های خود را در آنجا نگهداری می‌کردند. در ۱۹۲۳ میلادی دو لوحه در آنجا پیدا شد که یکی از نقره و دیگری از طلا بود و نام داریوش اول بر آنها نقش شده بود در ۱۳ کیلومتری جنوب غربی همدان، صخره‌ای است که بر آن کتیبه‌هایی به خط میخی نقش است و نام و عنوان داریوش اول و خشایارشا را نشان می‌دهد. نام محلی این کتیبه‌ها گنجنامه است.

پادشاهان هخامنشی، و شاید پیش از آنان پادشاهان ماد، کاخهای خود را بر تپه‌ای که اکنون بخش شمال شرقی همدان است، ساخته بودند. بازمانده‌های این کاخها و ساختمانهای قدیمی اخیراً هنگام ساختن خیابان اکباتان همدان کشف شده است.

همان طور که کوروش بزرگ ماد را تصرف کرد، حدود ۸۰۰ سال بعد اردشیر اول، مؤسس سلسله ساسانیان پارتها را مطیع ساخت و آنان را از همدان و شهرهای دیگرشان بیرون راند. ساسانیان نیز مانند پارتها قسمتی از تابستان را در هوای خنک همدان می‌گذرانیدند.

در سال ۲۲ هجری قمری، اعراب پس از فتح نهاوند همدان را تصرف کردند. از آن پس همدان دیگر پایتخت نبود، اما جنبه مرکز تجارتي خود را نگاه داشت.

- آبادان ۲**
 آباه: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 آب گرگر: کارون، رود ۱۰۲
 آبادانا: ایران، هنر و معماری ۳۴؛ تخت جمشید ۴۸
 آثارالباقیه: ابوریحان بیرونی ۴
 آجی‌چای: تبریز ۴۶؛ رضائیه، دریاچه ۷۰
 آذربایجان شرقی: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 آذربایجان غربی: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 آذر برزین: ساسانیان ۸۱
 آذر بیگدلی: ادبیات فارسی ۸
 آذرشهر: تبریز ۴۸
 آذرفرنبغ: ساسانیان ۸۱
 آذرکشمب: ساسانیان ۸۱
 آذرنرسی: ساسانیان ۷۷
 آرزات: ایران، کشور ۲۹
 آرون، رود: خلیج فارس ۶۵
 آریامنه: هخامنشی، شاهنشاهی ۱۲۴
 آریاییها: ایران، کشور ۲۵
 آزادخان افغان: افشاریه ۲۰
 آستارا: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 آسوری: ایران، کشور ۳۱
 آشوربانی پال: شوش ۹۱
آغاچاری ۴
 آقامحمدخان: قاجاریه ۹۹؛ کرمان ۱۰۴
 آق‌قویونلو: اسماعیل اول صفوی ۱۴؛ ایران، کشور ۲۷؛ کرمان ۱۰۴
 آق‌گند: رضائیه، دریاچه ۷۰
 آلاداغ: البرز ۲۰؛ ایران، کشور ۲۹
 آل جلایر: ایران، کشور ۲۷
 آل زیار: ایران، کشور ۲۷
 آل مظفر: ایران، کشور ۲۷؛ حافظ ۵۷؛ کرمان ۱۰۳
 آمل: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 آنتیوخوس: ارمنستان ۱۳

- ابراهیم‌خان افشار: افشاریه ۱۹
 ابوالحسن صبا: سازهای ایرانی ۷۷
 ابوالعباس مروزی: ادبیات فارسی ۵
 ابوالفرج رونی: ادبیات فارسی ۶
 ابوالفضل بیسقی: ادبیات فارسی ۵
 ابوالمظفر: دقیقی ۶۷؛ فرخی ۹۷
 ابوالمعانی جوینی: غزالی ۹۶
 ابوالمعانی نصراله منشی: ادبیات فارسی ۵
ابوریحان ۴
 ابوسلیک: ادبیات فارسی ۵
 ابوعلی بلعمی: ادبیات فارسی ۵
ابوعلی سینا ۴
 ابومنصور: ادبیات فارسی ۵؛ شاهنامه

- ابدانه: تخت جمشید ۴۸
 اتابک: مشروطیت ایران ۱۱۲
 اتابکان آذربایجان: تبریز ۴۶
 اتابک قزل ارسلان: تبریز ۴۶
 اترک، رود: ایران، کشور ۲۹
 احسن‌التواریخ: ادبیات فارسی ۸
 احمدشاه درانی: افشاریه ۲۰؛ کرمان ۱۰۴
 احمدشاه قاجار: قاجاریه ۹۹؛ رضاشاه کبیر ۷۱
ادبیات فارسی ۵
 ادیب‌الممالک فراهانی: ادبیات فارسی ۹
 ادیب پیشاوری: ادبیات فارسی ۹
 اراک: ایران، کشور (جدول) ۳۳
ارد اول ۱۰
 اردبیل: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 اردستان: ایران، کشور (جدول) ۳۳
اردشیر اول ۱۲
 ارزنگ: شاپور اول ۸۸
ارسی، رود ۱۴
 ارسباران: ایران، کشور ۲۹
 ارگبذ: ساسانیان ۸۰
ارمنستان ۱۴
 استاد خلیل گلریز: خاتمازی ۵۹
 استان مرکزی: ایران، کشور ۳۳
 استبداد صغیر: مشروطیت ایران ۱۱۳
 استخر: ساسانیان ۸۲
 اسدی طوسی: ادبیات فارسی ۶
 اسفراین: ایران، کشور ۳۳
 اسکندر مقدونی: ایران، هنر و معماری ۳۴
اسکندرنامه ۱۴
 اسکو: تبریز ۴۸
اسماعیل اول صفوی ۱۴
 اسماعیل سامانی: سامانیان ۸۲
 اشرف افغان: ایران، کشور ۲۸؛ تبریز ۴۷؛ نادرشاه ۱۱۶
اشکانیان ۱۵
 اصطهبانات: ایران، کشور (جدول) ۳۳
اصفهان ۱۶
 اصلاحات ارضی، لایحه ۱۸
 اصل سهیم کردن..... ۱۸
 اعتمادالسلطنه: ادبیات فارسی ۸
اعیاد مذهبی و ملی ۱۸
افشاریه ۱۹
 اقبال آشتیانی، عباس: ادبیات فارسی ۹
البرز، کوه ۲۰
 الجایتو: تبریز ۴۷
الغاء کایتولاسیون ۲۰
الوند، کوه ۲۰
 المآثر والاثار: ادبیات فارسی ۸
 الیکودرز: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 امامزاده زید: تهران ۵۲
امیرارسلان ۲۱
 امیر خسرو دهلوی: ادبیات فارسی ۷

امیرکبیر ۲۱

- امیرمعزی نیشابوری: ادبیات فارسی ۶
 امیرنظام، میرزا تقی‌خان: امیرکبیر ۲۱
 ناصرالدین شاه ۱۱۷
 انارک: ایران، کشور ۳۰
 انزلی: بندر پهلوی ۴۰
 انزلی، مرداب: بندر پهلوی ۴۰
 انشان: هخامنشی، شاهنشاهی ۱۲۴
 انطاکیه: ساسانیان ۷۷
 انقلاب آذربایجان: مشروطیت ایران ۱۱۳
انقلاب سفید، کتاب ۲۱
 انگشتر سلیمان: جمشید ۵۷
 انوری: ادبیات فارسی ۶
 انوشیروان دادگر: خسرو انوشیروان ۶۲
 انوشیروان عادل: خسرو انوشیروان ۶۲
 اورامان تخت: سنج ۸۶
اوزان و مقیاسهای ایران ۲۴
 اوستا: زرتشت ۷۳
 اهر: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 اهریمن: زرتشت ۷۳
 اهلی شیرازی: ادبیات فارسی ۷
اهواز ۲۲
 اهورمزدا: زرتشت ۷۳
 ایران، حکومت ۲۴
 ایران، قانون اساسی ۲۵
 ایران، کشور ۲۵
 ایران، هنر و معماری ۲۴
 ایران باستان، موزة ۲۷
 ایرانشهر شاپور: شوش ۹۱
 ایران روم، جنگ: ایران، کشور ۲۷
 ایرانی، زبانهای ۲۸
 ایرج یا ایرج میرزا ۲۸
 ایرج: پیشدادیان ۴۴
 ایشتویگو: کوروش بزرگ ۱۰۶؛ همدان ۱۲۴
 ایلخانیان: ارمنستان ۱۳؛ ایران، کشور ۲۷

ب

- باباطاهر عربان: ادبیات فارسی ۶
 باباکوهی: شیراز ۹۲
 بابل: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 بازاردوز چای: رضائیه، دریاچه ۷۰
 باربد: خسرو پرویز ۶۳
 بازار وکیل: شیراز ۹۲
 باغ ارم: شیراز ۹۲
 بافت: ایران، کشور (جدول) ۳۳
بانک ملی ایران ۲۹
 بانه: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 بایسنقر: ادبیات فارسی ۷
 بجنورد: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 بحرین: ایران، کشور ۲۶؛ نیروی دریایی ایران ۱۲۱
 برده سور: رضائیه، دریاچه ۷۰
 برم فیروز: شیراز ۹۲

بروجرد: ایران، کشور (جدول) ۳۳
برهان‌الدین محقق ترمذی: جلال‌الدین
رومی ۵۶

برهان قاطع: ادبیات فارسی ۸
بزرگمهر: خسرو انوشروان ۶۲
بستان‌آباد: تبریز ۴۸
پلاش: ساسانیان ۷۸

بلوچستان و سیستان: ایران، کشور
(جدول) ۳۳

بم: ایران، کشور (جدول) ۳۳
بندر بوشهر ۴۰

بندر پهلوی ۴۰
بندر دیلم: ایران، کشور ۳۰

بندر ریگ: بندر بوشهر ۴۰؛ خارک
۶۰

بندر شاه ۴۰
بندر شاپور ۴۰

بندر عباس ۴۱
بندر لنگه: ایران، کشور ۳۰

بندر ماهشهر (ممشور): آغاچاری ۴
بندقیصر: شاپور اول ۸۸

بنیاد پهلوی ۴۴
بنیاد فرهنگ ایران ۴۴

بهار ۴۴
بهبهان: آغاچاری ۴؛ ایران، کشور
(جدول) ۳۳

بهر: اوزان و مقیاسهای ایران ۲۲
بهرام اول: ساسانیان ۷۷

بهرام چوبین: ساسانیان ۸۲
بهرام چهارم: ساسانیان ۷۸؛ کرمانشاه
۱۰۵

بهرام دوم: ساسانیان ۷۷
بهرام سوم: ساسانیان ۷۷

بهرام گور: ساسانیان ۷۸
بهزاد: ایران، هنر و معماری ۳۶

بهمنشیر: کارون، رود ۱۰۲
بهمنیار، احمد: ادبیات فارسی ۹

بیجار: ایران، کشور (جدول) ۳۳
بیرجند: ایران، کشور (جدول) ۳۳

بیزن و منیره، داستان: جام کیخسرو
۵۶

بیستون ۴۴
بیمارستان نمازی: شیراز ۹۲

بینالود: ایران، کشور (جدول) ۳۳

پ

بازارگاد ۴۴

پاذگوسپان: ساسانیان ۷۹

پرسپولیس: تخت جمشید ۴۸

پروین اعتصامی ۴۴

پریشان، دریاچه: ایران، کشور ۲۹

پشتکوه: ایران، کشور ۲۹

پل خواجو: زاینده‌رود ۷۳

پیروز اول: ساسانیان ۷۹

پیشاهنگی ۴۴

پیشدادیان ۴۴

پیشکوه: ایران، کشور ۲۹
پیکار بایسوادى، کمیته ملی ۴۴

ت

تاناتو: رضائیه، دریاچه ۷۰

تاریانا: اهواز ۲۲

تاریخ احزاب سیاسی: بهار ۴۲

تاریخ بلعمی: ادبیات فارسی ۵

تاریخ بیهقی: ادبیات فارسی ۵

تاریخ جهانگشای نادری: ادبیات فارسی
۸

تاریخ حزین: ادبیات فارسی ۸

تاریخ عالم‌آرای عباسی: ادبیات فارسی
۸

تاریخ گزیده: ادبیات فارسی ۷

تبریز ۴۶

تجن، رود: ایران کشور ۲۹؛ ساری
۷۴

تخفہ سامی: ادبیات فارسی ۸

تخت جمشید ۴۸

تخت طاووس: کاخ گلستان ۱۰۱

تخت مرمر: تهران ۵۲؛ کاخ گلستان
۱۰۱

تذہیب ۴۹

تراکیا: خشیارشا ۶۳

تربت جام: ایران، کشور (جدول) ۳۳
تربت حیدریه: ایران، کشور (جدول)
۳۳

ترجیعات ۴۹

ترجمان‌الاسرار: حافظ ۵۷

ترصیع ۴۹

ترکان خاتون: کرمان ۱۰۳

ترکمان چای، عهدنامه ارمنستان ۱۳؛
تبریز ۴۷؛ قاجاریه ۱۰۰

ترکیب‌بند ۵۰

ترموپیل: خشیارشا ۶۳

تعلیمات اکابر: پیکار با بیسوادى،
کمیته ملی ۴۴

تفتان: زاهدان ۷۳

تفرش: ایران، کشور (جدول) ۳۳

تقویم جلالی: تقویم در ایران ۵۱

تقویم در ایران ۵۰

تل‌خسروی: شیراز ۹۲

تنگستان: بندر بوشهر ۴۰

تنگه خیبر: نادرشاه ۱۱۶

توچال: البرز ۲۰

تور: پیشدادیان ۴۴

تویسرکان: ایران، کشور (جدول) ۳۳
تهران ۵۲

تهران پارس: تهران ۵۲

تهران نو: تهران ۵۲

تیسفون: ارمنستان ۱۳؛ اشکانیان ۱۵؛
ایران، هنر و معماری ۳۵؛ خسرو
انوشروان ۶۲؛ ساسانیان ۷۷

تیگرانس کبیر: ارمنستان ۱۳

تیمور: ایران، کشور ۲۷

ج

جاسک: بندرعباس ۴۱

جاجرود: ایران، کشور ۲۹

جاماسب: ساسانیان ۷۹

جام جم: جام کیخسرو ۵۶

جام جمشید: جام کیخسرو ۵۶

جامع عباسی: ادبیات فارسی ۸

جام کیخسرو ۵۶

جامی: ادبیات فارسی ۷

جراحی، رود: خرمشهر ۶۱؛ خلیج فارس
۶۵

جرون: بندر عباس ۴۱

جریب: اوزان و مقیاسهای ایران ۲۲

جسر جواد: ارس، رود ۱۳

جغتو، رود: رضائیه، دریاچه ۷۰؛ سندج
۸۶

جلال‌الدین رومی ۵۶

جلال‌الدین منکبرنی: اصفهان ۱۷؛
تبریز ۴۶

جلفا: ارمنستان ۱۳؛ تبریز ۴۶

جمشید ۵۷

جوادیه: تهران ۵۲

جوهرالقرآن: غزالی ۹۶

جلولاء، جنگهای: ایران، کشور ۲۷

جهرم: ایران، کشور (جدول) ۳۳

جیرفت: ایران، کشور (جدول) ۳۳

چ

چاکرود: بندر پهلوی ۴۰

چالدران، دشت: اسماعیل اول صفوی
۱۴

چالدران، نبرد: تبریز ۴۷

چاو: تبریز ۴۷

چاه بهار: ایران، کشور (جدول) ۳۳
چله کوچک: تقویم در ایران ۵۱

چوپانیان: ایران، کشور ۲۷

چهارمقاله نظامی: نظامی عروضی ۱۲۱
چیش‌یش: هخامنشی، شاهنشاهی ۱۲۴

ح

حاجب‌الدوله: امیرکبیر ۲۱

حاجی بابای اصفهانی: ادبیات فارسی ۸
حاجی طرخان: نیروی دریایی ایران
۱۲۱

حاجی میرزا آقاسی: ناصرالدین شاه
۱۱۷

حافظ ۵۷

حبله‌رود: ایران، کشور ۲۹

حبیب سمعی: سازهای ایرانی ۷۷

حران: اردشیر اول ۱۲؛ شاپور اول ۸۸
حروف ابجد: عدل مظفر ۹۶

حسن صباح: خیام ۶۶

حسن کیاده: سفید رود ۸۵

حضرت عبدالعظیم، آستانه ۵۸

حضرت معصومه، آستانه ۵۸

حفار، ترعه: خرمشهر ۶۱
حمداله مستوفی: ادبیات فارسی ۷؛ رشت ۶۸

حنظله بادغیسی: ادبیات فارسی ۵
حوض سلطان: ایران، کشور ۲۹
حیدرآباد: رضائیه، دریاچه ۷۰

خ

خاتمسازی ۵۹

خارک ۶۰

خاش: زاهدان ۷۳

خاقانی شروانی: ادبیات فارسی ۶

خان خیره: ناصرالدین شاه ۱۱۷

خانه‌های انصاف ۶۱

خراسان: ایران، کشور (جدول) ۳۳

خرم‌آباد ۶۱

خرمشهر ۶۱

خروار: اوزان و مقیاسهای ایران ۲۲

خسروانوشروان ۶۲

خسرو پرویز ۶۳

خشیارشای اول ۶۳

خلیج: ایران، کشور ۳۱

خلخال: ایران، کشور (جدول) ۳۳

خلیج فارس ۶۴

خمامرود: بندرپهلوی ۴۰

خمسۀ نظامی: نظامی گنجوی ۱۲۱

خمین: ایران، کشور (جدول) ۳۳

خواجوی کرمانی: ادبیات فارسی ۷

خواجه حافظ: حافظ ۵۷

خواجه نظام‌الملک: ادبیات فارسی ۴۶

خیام ۶۶؛ غزالی ۹۶

خوارزمشاهیان: ایران، کشور ۲۷

خوزستان: ایران، کشور (جدول) ۳۳

خوی: ایران، کشور (جدول) ۳۳

خیابانی: ایران، کشور ۲۸

خیام ۶۶

د

داراب: ایران، کشور (جدول) ۳۳

دارالفنون: امیرکبیر ۲۱

داریوش بزرگ ۶۶

داغگاه: فرخی ۹۷

دامغان: ایران، کشور (جدول) ۳۳

دانشگاه آریامهر: تهران ۵۵

دانشگاه پهلوی: شیراز ۹۲

دانیال نبی: شوش ۹۰

دجله: ارمستان ۱۳

دربند قفقاز: اسماعیل اول صفوی ۱۴

درفتن کاویانی: ساسانیان ۸۰

درگز: ایران، کشور (جدول) ۳۳

درویش‌خان: سازهای ایرانی ۷۵

دز: خلیج فارس ۶۵

دزداب: زاهدان ۷۳

دزفول: ایران، کشور (جدول) ۳۳

دشت میشان: ایران، کشور (جدول) ۳۳

دشتی: بندر بوشهر ۴۰

دقیقی ۶۷

دهخدا، علی‌اکبر: ادبیات فارسی ۹

دهکرد: شهرکرد ۹۱

دیار بکر: اسماعیل اول صفوی ۱۴

دیاله، رود: خلیج فارس ۶۵

دینار: ایران، کشور ۲۹

دیوان عالی کشور: ایران، حکومت ۲۴

دیوکلین: ساسانیان ۷۷؛ شاپور

ذوالاکتاف ۸۹

ذ

ذرع: اوزان و مقیاسهای ایران ۲۲

ر

رازی ۶۷

رامهرمز: ایران، کشور (جدول) ۳۳

راه آهن ایران ۶۷

رباب: سازهای ایرانی ۷۵

رباعیات خیام: خیام ۶۶

رشت ۶۸

رشیدالدین فضل‌اله همدانی: ادبیات

فارسی ۷

رضائیه ۶۹

رضائیه، دریاچه ۷۰

رضا پهلوی، والاحضرت ۷۰

رضاشاه کبیر ۷۰

رضاقلی‌میرزای افتخار: نادرشاه ۱۱۶

رفسنجان: ایران، کشور (جدول) ۳۳

رودبار: ایران، کشور (جدول) ۳۳

رودسر: ایران، کشور (جدول) ۳۳

رودشور: خلیج فارس ۶۵

رودکی: ادبیات فارسی ۵؛ سامانیان ۸۲

ریشهر: نیروی دریایی ایران ۱۲۱

ز

زاب صغیر، رود: خلیج فارس ۶۵

زابل: ایران، کشور (جدول) ۳۳

زاگروس ۷۳

زال: پیشدادیان ۴۴

زاهدان ۷۳

زاینده‌رود ۷۳

زرتشت ۷۳

زردکوه: ایران، کشور ۲۹؛ زاگروس

۷۳؛ زاینده‌رود ۷۳

زرقان: شیراز ۹۲

زرینه‌رود: ایران، کشور ۲۹

زنجان: ایران، کشور (جدول) ۳۳

زنده‌رود: زاینده‌رود ۷۳

زندیه: ایران، کشور ۲۸

زهره و منوچهر: ایرج ۳۸

زیراب: ایران، کشور ۳۰

س

سایله: کارون، رود ۱۰۳

ساردیس: خشیارشا ۶۳

ساری ۷۴

سازمان برنامه ۷۴

سازمان پیمان مرکزی ۷۵

سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی ۷۵

سازهای ایرانی ۷۵

ساسانیان ۷۷

سالامین: خشیارشا ۶۴

سامانیان ۸۲

ساجلاغ: رضائیه، دریاچه ۷۰

ساوه: ایران، کشور (جدول) ۳۳

سبزوار: ایران، کشور (جدول) ۳۳

سبککین: مشهد ۱۱۴

سبک‌شناسی: بهار ۴۲

سبلان: ایران، کشور ۲۹

سپاه بهداشت ۸۴

سپاه ترویج ۸۴

سپاه جاویدان: اردشیر اول ۱۲

سپاه دانش ۸۴

سد سفیدرود ۸۴

سد کرج ۸۴

سد محمدرضاشاه ۸۴

سراب: ایران، کشور (جدول) ۳۳

سراوان: ایران، کشور (جدول) ۳۳

سربداران: ایران، کشور ۲۷

سرکتن: خسروپرویز ۶۳

سروستان: شیراز ۹۲

سروش اصفهانی: ادبیات فارسی ۸

سعدآباد، پیمان ۸۴

سعدآباد، کاخ: سعدآباد، پیمان ۸۴

سعدی ۸۵

سعید نفسی: ادبیات فارسی ۹

سفیدرود ۸۵

سقز: ایران، کشور (جدول) ۳۳

سکاها: ساسانیان ۷۷

سلاجقه بزرگ تبریز ۴۶

سلاجقه عراق: تبریز ۴۶

سلجوقیان کرمان: کرمان ۱۰۳

سلطان سلیم اول: اسماعیل اول صفوی

۱۴

سلم: پیشدادیان: ۴۴

سلوکوس اول: ایران، کشور ۲۷

سلیمان خان اردلان: سنندج ۸۶

سمک‌عیار: ادبیات فارسی ۶

سمنان ۸۶

سنائی غزنوی: ادبیات فارسی ۶

سنتور: سازهای ایرانی ۷۷

سنگسر: سمنان ۸۶

سنندج ۸۶

سون: ارمستان ۱۳

سورنا: ارد اول ۱۰

سوزنی سمرقندی: ادبیات فارسی ۶

سوزیانا: اهواز ۲۲

سوم شهریور ۱۳۲۵ ۸۷

سه تار: سازهای ایرانی ۷۷

سنهند: ایران، کشور: ۲۹؛ تبریز ۴۸
سیدجمال‌الدین افغانی: ایران، کشور ۲۸

سید نصرالدین: تهران ۵۲

سیر: اوزان و مقیاسهای ایران ۲۲

سیرالملوک: ادبیات فارسی ۵

سیروان، رود: سندج ۸۶

سیم مشتاق: سازهای ایرانی ۷۷

سی و سه پل: زاینده‌رود ۲۳

ش

شاپور، رود: خلیج فارس ۶۵

شاپور اول ۸۸

شاپور ذوالاکتاف ۸۹

شاپور سوم: ساسانیان (جدول) ۷۹

شاه چراغ: شیراز ۹۲

شاهرخ افشار: افشاریه ۲۰

شاهرود: ایران، کشور (جدول) ۳۳

شاهسون: ایران، کشور ۳۱

شاه‌کلی، استخر: تبریز ۴۶

شاهنامه ۹۰

شاه نعمت‌اله ولی: کرمان ۱۰۴

شاهی: ساری ۷۴

شاهی، جزیره: رضائیه، دریاچه ۷۰

شیدیز: خسروپرویز ۶۳

شبستر: تبریز ۴۸

شرف‌الملک: ابوعلی‌سینا ۴

شرفخانه: راه‌آهن ایران ۶۷؛ رضائیه،

دریاچه ۷۰

شط‌العرب: خرمشهر ۶۱؛ کارون، رود

۱۰۲

شعله، سیدمحمدعلی: ادبیات فارسی ۸

شفا: ابوعلی‌سینا ۴

شقاقی: ایران، کشور ۳۱

شمس‌الدوله دیلمی: ابوعلی‌سینا ۴

شمس‌الدین محمدجوینی: ایران، کشور

۲۷

شمس‌المعانی قاپوسوشمگیر: ابوریحان

بیرونی ۴

شمشک: ایران، کشور ۳۰

شمیرانات: ایران، کشور (جدول) ۳۳

شورای زنان ایران ۹۰

شورگز: ایران، کشور ۲۹

شوش ۹۰

شوشتر: ایران، کشور (جدول) ۳۳

شهرری: ایران، کشور (جدول) ۳۳

شهرضا: ایران، کشور (جدول) ۳۳

شهرگرد ۹۱

شهبسوار: ایران، کشور (جدول) ۳۳

شهبید بلخی: ادبیات فارسی ۵؛ سامانیان

۸۲

شبیخ خان ازبک: اسماعیل اول صفوی

۱۴

شیخ ابواسحاق اینجو: حافظ ۵۷

شیخ‌الرئیس: ابوعلی‌سینا ۴

شیخ بهائی ۹۱

شیخ شعیب، جزیره: ایران، کشور ۲۶

شیراز ۹۲

شیر و خورشید سرخ ایران ۹۳

شیروان: ایران، کشور (جدول) ۳۳

شیرویه: ساسانیان ۷۸

شیرین و فرهاد، داستان: کرمانشاه

۱۰۵

ص

صائب تبریزی ۹۳

صقاریان: ایران، کشور ۲۷

صفویه ۹۳

صوفی‌جای: رضائیه، دریاچه ۷۰

صومعه‌سرا: ایران، کشور (جدول) ۳۳

ض

ضحاک: پیشدادیان ۴۴؛ جمشید ۵۷

ط

طاق‌بستان: ایران، هنر و معماری ۳۵؛

ساسانیان ۸۲؛ کرمانشاه ۱۰۵

طاق‌دیس: خسروپرویز ۶۳

طالش، جبال: البرز ۲۰

طالقان: البرز ۲۰

طبرستان: ساری ۷۴

طیس: ایران، کشور (جدول) ۳۳

طسوجی، عبداللطیف: ادبیات فارسی ۸

طوالش: ایران، کشور (جدول) ۳۳

طوس: فردوسی ۹۷؛ مشهد ۱۱۳

طهمورث دیوبند: کرمانشاه ۱۰۵

ظ

ظہیر فاریابی: ادبیات فارسی ۶

ع

عادلت‌ناه: افشاریه ۱۹

عارف: ایرج ۳۸

عارف‌نامه: ایرج ۳۸

عالی‌قاپو: ایران، هنر و معماری ۳۶

عبادان: آبادان ۳

عباس اول صفوی ۹۴

عبدالرحمن جامی: ادبیات فارسی ۷

عبدالملک اول: سامانیان ۸۲

عبدالملک دوم: سامانیان ۸۲

عبداله‌ابن‌مقفع: ادبیات فارسی ۵

عبید زاکانی: ادبیات فارسی ۷

عجل مظفر ۹۵

عرفی شیرازی: ادبیات فارسی ۷

عظام‌لک جوینی: ادبیات فارسی ۷

عقیده اهل‌السنه: غزالی ۹۶

علیرضا عباسی: ایران، هنر و معماری

۳۶

علیقلی‌خان افشار: نادرشاه ۱۱۷

عنصر‌المعالی: ادبیات فارسی ۶

عنصری: ادبیات فارسی ۸

عود: سازهای ایرانی ۷۷

عوداجان: تهران ۵۲

عید اضحی: اعیاد مذهبی و ملی ۱۹

عید غدیر: اعیاد مذهبی و ملی ۱۹

عید فطر: اعیاد مذهبی و ملی ۱۹

عید قربان: اعیاد مذهبی و ملی ۱۹

عید مشروطیت: اعیاد مذهبی و ملی ۱۹

عید میلاد صاحب‌الزمان (ع): اعیاد

مذهبی و ملی ۱۹

عید میلاد علی(ع): اعیاد مذهبی و ملی

۱۹

عید میلاد نبی(ص): اعیاد مذهبی و ملی

۱۹

عید نوروز: اعیاد مذهبی و ملی ۱۹

عیلام ۹۶

عین‌الدوله: مشروطیت ایران ۱۱۲

غ

غزالی ۹۶

غزنه: ابوریحان بیرونی ۴؛ فردوسی

۹۸

غلامحسین درویش: سازهای ایرانی

۷۷

غیاث‌الدین جمشید کاشانی: ادبیات

فارسی ۷

ف

فارس: ایران، کشور (جدول) ۳۳

فارسنامه ناصری: ادبیات فارسی ۸

فارغان، کوه: بندرعباس ۴۱

فتحعلی خان صبای کاشانی: ادبیات

فارسی ۸

فتحعلی خان قاجار: نادرشاه ۱۱۶

فتحعلی‌شاه قاجار: قاجاریه ۹۹

فخرالدین ابراهیم عراقی: ادبیات

فارسی ۷

فخرالدین اسعد گرکانی: ادبیات

فارسی ۶

فرات: ارمستان ۱۳

فرخی ۹۷

فردوس: ایران، کشور (جدول) ۳۳

فردوسی ۹۷

فرسنگ: اوزان و مقیاسهای ایران ۲۲

فرقه دموکرات آذربایجان: تبریز ۴۸

فرمانداری کل بختیاری و چهار محال:

ایران، کشور (جدول) ۳۳

فرمانداری کل بنادر و جزایر بحر عمان:

ایران، کشور (جدول) ۳۳

فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج

فارس: ایران، کشور (جدول) ۳۳

فرمانداری کل سمنان: ایران، کشور

(جدول) ۳۳

فرمانداری کل لرستان: ایران، کشور:

(جدول) ۳۳

فرمانداری کل همدان: ایران، کشور

(جدول) ۳۳

فروغی، محمدعلی: ادبیات فارسی ۹؛
سوم شهریور ۱۳۲۵ ۸۷؛ محمد
رضاشاه پهلوی ۱۰۹
فروغی بسطامی: ادبیات فارسی ۸
فریدن: ایران، کشور (جدول) ۳۳
قسا: ایران، کشور (جدول) ۳۳
فسائی، میرزا حسن خان: ادبیات فارسی ۸
فطریه: اعیاد مذهبی و ملی ۱۹
فومن: ایران، کشور (جدول) ۳۳
فیروزآباد: ایران، کشور (جدول) ۳۳
فیلیپ عرب: شاپور اول ۸۸
فیهمافیه: جلال‌الدین رومی ۵۶

ق

قآنی، میرزا حبیب: ادبیات فارسی ۸
قائم مقام فراهانی ۹۹
قابوسنامه: ادبیات فارسی ۶
قاجاریه ۹۹
قادررود: رضائیه، دریاچه ۷۵
قادسیه، جنگهای: ایران، کشور ۲۷
قاسم غنی، دکتر: حافظ ۵۷
قافلان کوه: ایران، کشور ۲۹
قانون: ابوعلی سینا ۴
قانون انتخابات، لایحه اصلاحی ۱۰۱
قباد اول: ساسانیان ۷۸
قراختایان: کرمان ۱۰۳
قراوغ: ایران، کشور ۲۹
قراقوینلو: ایران، کشور ۲۷؛ کرمان ۱۰۴
قره‌چای: الوند، کوه ۲۵
قرزلوزن: سنندج ۸۶
قرزلباش: اسماعیل اول صفوی ۱۴؛
عباس اول صفوی ۹۴؛ نادرشاه ۱۱۷
قزوین: ایران، کشور (جدول) ۳۳
قسطنطین اول: ساسانیان ۷۷
قشقائی: ایران، کشور ۳۱
قسم: ایران، کشور (جدول) ۳۳؛
بندرعباس ۴۱
قطب‌الدین شیرازی: شیراز ۹۲
قلعه اردشیر: کرمان ۱۰۳
قلعه دختر: کرمان ۱۰۳
قلعه فلک‌الافلاک: خرم‌آباد ۶۱
قم: ایران، کشور (جدول) ۳۳
قوجان: ایران، کشور (جدول) ۳۳
قونیه: جلال‌الدین رومی ۵۶
قوه قضائیه: ایران، حکومت ۲۳
قوه مجریه: ایران، حکومت ۲۴
قوه مقننه: ایران، حکومت ۲۳

ک

کابیتولاسیون: الغاء کابیتولاسیون ۲۵
کاخ ایض: کاخ گلستان ۱۰۱
کاخ گلستان ۱۰۱
کارتاز: خستیارشا ۶۳
کارنامه اردشیر بابکان: ساسانیان ۸۱

کاروس: ساسانیان ۷۷

کارون، رود ۱۰۴

کازرون: ایران، کشور (جدول) ۳۳
کاشان: ایران، کشور (جدول) ۳۳
کاشمر: ایران، کشور (جدول) ۳۳
کاوه: پیشدادیان ۴۴
کعبوجیه: هخامنشی، شاهنشاهی ۱۲۴
کبیرکوه: ایران، کشور ۲۹
کراسوس: ارد اول ۱۵
کرج، رود: ایران، کشور ۲۹
کرخه: اهواز ۲۳؛ شوش ۹۵
کردستان: ایران، کشور (جدول) ۳۳
کردها: زاگروس ۷۳

کرمان ۱۰۴

کرمانشاه ۱۰۵

کرمانشاهان: ایران، کشور (جدول)
۳۳؛ کرمانشاه ۱۰۵
کریم خان زند: ایران، کشور ۲۸؛
قاجاریه ۹۹

کسائی مروزی: سامانیان ۸۲

کسرکس: خستیارشا ۶۳

کسروی، احمد: ادبیات فارسی ۹

کشف‌رود: مشهد ۱۱۳

کلیات شمس: جلال‌الدین رومی ۵۶

کلپله و دمنه: ادبیات فارسی ۵

کمال‌الدین اسماعیل: ادبیات فارسی ۷

کمال‌الملک: ایران، هنر و معماری ۳۷

کوچصفهان: رشت ۶۹

کودتای سوم اسفند ۱۰۶

کوراء، رود: ارس، رود ۱۳

کوروش بزرگ ۱۰۶

کوهرنک: زاینده‌رود ۷۳

کوه کیلویه: ایران، کشور ۲۹

کویرلوت: ایران، کشور ۲۹

کویر نمک: ایران، کشور ۲۹

کیانیان ۱۰۷

کیش، جزیره: ایران، کشور ۲۶

کیمیای سعادت: غزالی ۹۶

گ

گالیوس: ساسانیان ۷۷

گاماساب: الوند، کوه ۲۵

گاوخونی: زاینده‌رود ۷۳

گدوک، تونل: راه آهن ایران ۶۸

گرچستان: ساسانیان ۷۷

گرگان: ایران، کشور (جدول) ۳۳

گرگان، رود: ایران، کشور ۲۹

گره: اوزان و مقیاسهای ایران ۲۲

گلبایگان: ایران، کشور (جدول) ۳۳

گلبار: سمنان ۸۶

گلرودبار: سمنان ۸۶

گلستان، عهدنامه: قاجاریه ۱۰۵

گلنابخانه: رضائیه، دریاچه ۷۵

گمرو: بندر عباس ۴۱؛ عباس اول

صفوی ۹۵؛ کرمان ۱۰۴؛ نیروی

دریایی ایران ۱۲۱

کنجنامه: همدان ۱۲۴

گوردیانوس سوم: شاپور اول ۸۸

گوهرشاد: مشهد ۱۱۵

گیلان: ایران، کشور ۲۸

کینو، کوه: بندر عباس ۴۱

ل

لابینوس: ارد اول ۱۱

لاب‌الالباب: ادبیات فارسی ۷

لرها: زاگروس ۷۳

لسان‌الغیب: حافظ ۵۷

لسان‌الملک سهر: ادبیات فارسی ۸

لشت‌نشا: رشت ۶۹

لطفعلی‌خان زند: ایران، کشور ۲۸؛

کرمان ۱۰۴

لنجان: اصفهان ۱۷

لندهور: اسکندرنامه ۱۴

لنگرود: ایران، کشور (جدول) ۳۳

لوايح ششگانه ۱۰۷

م

ماده تاریخ: ادبیات فارسی ۷

ماراتون: خستیارشا ۶۳

مارین: اصفهان ۱۷

ماردونیوس: خستیارشا ۶۴

مازیار ابن قارون: ساری ۷۴

ماسال: بندرپهلوی ۴۵

ماکو: ایران، کشور (جدول) ۳۳

مادانه: کوروش بزرگ ۱۰۶

مانی: ایران، هنر و معماری ۳۵؛ شاپور

اول ۸۸

ماوراءالنهر ۱۰۸

ماهان: کرمان ۱۰۳

مبازالدین محمد: کرمان ۱۰۳

مبدأ و معاد: ابوعلی سینا ۴

مبعث: اعیاد مذهبی و ملی ۱۹

مقال: اوزان و مقیاسهای ایران ۲۲

مثنوی: جلال‌الدین رومی ۵۶

مجالس سبعه: جلال‌الدین رومی ۵۶

مجلس مؤسسان ۱۰۸

مختم کاشانی: ادبیات فارسی ۷

محللات: ایران، کشور (جدول) ۳۳

محمدابن منور: ادبیات فارسی ۶

محمدحسن‌خان قاجار: افشاریه ۲۵

محمد رضاشاه پهلوی ۱۰۹

محمدشاه گورکانی: نادرشاه ۱۱۶

محمد عوفی: ادبیات فارسی ۷

محمد قزوینی: حافظ ۵۷

محرره: خرمشهر ۶۱

محمود افغان: اصفهان ۱۷؛ ایران،

کشور ۲۸

محمود غزنوی: ابوریحان بیرونی ۴؛

فردوسی ۹۸؛ مشهد ۱۱۴

محمود قندهاری: کرمان ۱۰۴

مرآة البلدان: ادبیات فارسی ۸

مراغه: ایران، کشور (جدول) ۳۳

مرشدقلی‌خان: عباس اول صفوی ۹۴
 مرند: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 مرودشت: شیراز ۹۲
 مزدک: خسروانوشروان ۶۲؛ ساسانیان ۷۸
 مسجد جامع اصفهان: ایران، هنر و معماری ۳۶
 مشهد سپهسالار: تهران ۵۶
 مسجد سلیمان: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 مسجد کبود: ایران، هنر و معماری ۳۶؛ تبریز ۴۶
 مسجد وکیل: شیراز ۹۲
 مسعود سعد سلمان: ادبیات فارسی ۶
 مسقط: نیروی دریایی ایران ۱۲۱
 مشتاق، میرسید علی: ادبیات فارسی ۸
 مشتاق‌علی‌شاه: سازهای ایرانی ۷۷
 مشروطیت ایران ۱۱۴
 مشکین‌شهر: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 مشهد ۱۱۴
 مشهد مادر سلیمان: بازارگاد ۴۳
 مشهد مرغاب: کوروش بزرگ ۱۰۷
 مظفرالدین ازبک: تبریز ۴۶
 مظفرالدین‌شاه: قاجار ۹۹؛ مشروطیت ایران ۱۱۲
 مکتوبات: جلال‌الدین رومی ۵۶
 ملاصدرا: شیراز ۹۲
 ملایر: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 ملک‌المتکلمین: مشروطیت ایران ۱۱۳
 ملک‌سیاه: زاهدان ۷۳
 ملکشاه سلجوقی: تقویم در ایران ۵۱
 ملک‌محمود سیستانی: مشهد ۱۱۵
 ملکم‌خان: ادبیات فارسی ۸
 ملی‌کردن جنگلها، لایحه ۱۱۵
 ممسنی: ایران، کشور ۳۱
 منارجنبان: اصفهان ۱۶
 مند، رود: خلیج فارس ۶۵
 منصور ابن نوح: دقیقی ۶۷
 منصور اول: سامانیان ۸۲
 منصور دوم: سامانیان ۸۲
 منشآت قائم‌مقام: قائم‌مقام فراهانی ۹۹
 منوچهری دامغانی: ادبیات فارسی ۵
 موردی‌جای: رضائیه، دریاچه ۷۰
 موزه قم: حضرت معصومه، آستانه ۵۸
 موزه مردم‌شناسی: تهران ۵۶
 مولانا: جلال‌الدین رومی ۵۶
 مولوی: جلال‌الدین رومی ۵۶
 مهاباد: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 مهارلو، دریاچه: ایران، کشور ۲۹
 مهترنسیم عیار: اسکندرنامه ۱۴
 مهرگان: اعیان مذهبی و ملی ۱۹
 میان‌پشته: بندرپهلوی ۴۰
 میاندوآب: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 میانه: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 میرانشاه: مشهد ۱۱۴

میرجاوه: راه‌آهن ایران ۶۷؛ زاهدان ۷۳
 میرزا رضای کرمانی: ناصرالدین شاه ۱۱۷
 میرعماد: ایران، هنر و معماری ۳۶
 میرزا کوچک‌خان جنگلی: ایران، کشور ۲۸؛ رشت ۶۹؛ رضاشاه‌کبیر ۷۱
 میر ویس: ایران، کشور ۲۸
 میمه: اصفهان ۱۷

ن

نائین: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 نادرشاه ۱۱۶
 نارمک: تهران ۵۲
 ناسخ‌التواریخ: ادبیات فارسی ۸
 ناصرالدین‌شاه ۱۱۷
 ناصرالملک: مشروطیت ایران ۱۱۲
 ناصرخسرو قبادیانی ۱۱۷
 ناصری: اهواز ۲۲
 نثر مسجع: ادبیات فارسی ۶
 نجات: ابوعلی سینا ۴
 نجات آذربایجان، روز: محمدرضاشاه پهلوی ۱۱۰
 نجف‌آباد: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 نخست‌وزیران ایران ۱۱۸
 نرسی: ساسانیان ۷۷؛ شاپور ذوالاکتاف ۸۹
 نزهة القلوب: ادبیات فارسی ۷
 نصر ابن‌احمد: سامانیان ۸۲
 نصر دوم: سامانیان ۸۲
 نصیبین: اردشیر اول ۱۲؛ شاپور اول ۸۸
 نصیحة الملوك: غزالی ۹۶
 نطنز: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 نظامی عروضی ۱۴۱
 نظامی گنجوی ۱۴۱
 نقده: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 نقشبندیه: سنندج ۸۶
 نقش‌رستم: ایران، هنر و معماری ۳۵
 نکبسا: خسرو پرویز ۶۳
 نوح ابن منصور: ابوعلی سینا ۴؛ دقیقی ۶۷
 نوح دوم: سامانیان ۸۲
 نور: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 نهاوند: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 نیروی دریایی ایران ۱۴۱
 نیروی هوایی ایران ۱۴۴
 نیریز: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 نیریز، دریاچه: ایران، کشور ۲۹
 نیشابور: ایران، کشور (جدول) ۳۳

و

والریانوس: ساسانیان ۷۷؛ شاپور اول ۸۸
 وان: ارمنستان ۱۳
 وحشی بافقی: ترکیب‌بند ۵۰
 وحید دستگردی: ادبیات فارسی ۹

ه

هاتف اصفهانی: ادبیات فارسی ۷؛ ترجیعات ۴۹
 هارون الرشید ۱۴۴
 هاریاگوس: کوروش بزرگ ۱۰۶
 هخامنشی، شاهنشاهی ۱۴۴
 هدایت، صادق: ادبیات ایران ۹
 هرات، جنگ: خازک ۶۰
 هراز، رود: البرز ۲۰؛ ایران، کشور ۲۹
 هرمز، تنگه: بندر عباس ۴۱؛ خلیج فارس ۶۴
 هرمز، جزیره: ایران، کشور ۲۶؛ بندرعباس ۴۱
 هرمز اول: ساسانیان ۷۷
 هرمز چهارم: ساسانیان ۷۸
 هرمزد اردشیر: اهواز ۲۲
 هرمز سوم: ساسانیان ۷۸
 هریرود: مشهد ۱۱۳
 هریس: تبریز ۴۸
 هزارمسجد: ایران، کشور ۲۹
 هشترود: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 هفت‌اورنگ: ادبیات فارسی ۷
 هلسپونت: خشیارشا ۶۳
 همدان ۱۴۴
 هند شرقی بریتانیا، شرکت: بندرعباس ۴۱
 هند شرقی هلند، شرکت: بندر عباس ۴۱
 هندورابی: ایران، کشور ۲۶
 هندیان، رود: خلیج فارس ۶۵
 هنگام، جزیره: ایران، کشور ۲۶
 هوزیبا: اهواز ۲۳
 هولاکو: ایران، کشور ۲۷
 هیاطله: ساسانیان ۷۸
 هیرمند: ایران، کشور ۲۹

ی

یزد: ایران، کشور (جدول) ۳۳
 یعقوب لیث صفاری: ادبیات فارسی ۵
 یغمای جندقی: ادبیات فارسی ۸
 یوسف‌آباد: تهران ۵۲

